

SURF Seminar 14 februari 2018

Thematafel 1. Samenwerking onderzoekers & praktijkpartners in SURF-projecten

Eerste sessie met vraag van STAD 'wat praktijkpartners kunnen doen om actief aangesloten te worden bij het project'.

Aanbevelingen voor de projectpartners

1. Maak al in het stadium van een proposal voor een cocreatie-project de relevantie van het onderzoek voor de praktijk expliciet.
2. Besteed ook al in het stadium van een proposal voldoende aandacht aan onderlinge verwachtingen van deelnemende partijen. Formuleer zo mogelijk ook dan al concrete (tussen)producten.
3. Maak de vraag om commitments aan praktijkpartners zo klein mogelijk, voor hen behapbaar en overzichtelijk. Zo mogelijk: 'x uren meedenken door medewerker y in de komende z weken'. Het 'klein maken' verlaagt de drempel voor praktijkpartijen om in te stappen in een project.
4. Werk al vanaf het begin van een cocreatie-project aan het opbouwen c.q. versterken van de persoonlijke relaties tussen onderzoekers en praktijkpartners.
5. Zorg er in een cocreatie-project voor dat het onderzoek verbonden blijft met relevante (beleids)agenda's van praktijkpartijen. Een goed voorbeeld van een geslaagde aanpak is die van het URD-project *Delta Oost* waar de onderzoekagenda en de beleidsagenda *Waalweelde* van stakeholders min of meer gesynchroniseerd zijn.
6. Creëer afstudeerplekken voor studenten van betrokken onderzoeksgroepen in het project bij de praktijkpartners.
7. Poog met een intermediair (bv. een procesmanager) de passiviteit van praktijkpartners in een project te doorbreken. Onderzoekers nemen vaak in een project de 'lead'. Voorbeelden van het doorbreken van de genoemde passiviteit zijn te vinden in het Innovatieprogramma *Mobiele Stad* (bv. eigenaarschap van experimenten daadwerkelijk bij praktijkpartners neerleggen, projectbijeenkomsten niet op de universiteit maar ten kantore van een praktijkpartner houden – met ruimte voor presentatie van hun beleidsvragen).
8. Praktijkpartijen zouden moeten openstaan voor 'andere vormen van beleid maken', waarbij men bereid is (tussen)resultaten van cocreatie-projecten mee te nemen in de beleidsontwikkeling. De gemeente Utrecht maakt daadwerkelijk gebruik van de interactie met onderzoekers in het SCF-project om de beleidsontwikkeling anders dan voorheen te organiseren.

Aanbevelingen voor NWO

9. Start een programma met (matchmaking)bijeenkomsten waarin praktijkpartners uitgedaagd worden om hun eigen (strategische) beleidsvragen te verhelderen.
10. Zorg voor voldoende incentives voor praktijkpartijen en onderzoekers om intensief samen te werken in een cocreatie-project. Praktijkpartners worden nog te veel gezien als sec co-financier van het wetenschappelijk onderzoek.
11. Maak het financieel mogelijk dat er intermediairs ingezet kunnen worden in een cocreatie-project. Het adequaat verbinden van wetenschap en praktijk kost immers veel tijd (en dus geld).

Tweede sessie met vraag van U-SMILE 'hoe om te gaan met mogelijke tegenstrijdige doelen en uiteenlopende belangen van partners in een project'.

Aanbevelingen voor de projectpartners

1. Besteed al in het stadium van een proposal voldoende aandacht aan onderlinge verwachtingen van deelnemende partijen. Vraag expliciet wanneer projectpartners tevreden zijn.
2. Breng doelen en belangen van in een project deelnemende partijen al bij de start van het project in kaart (zijn ze gelijkgericht of tegengesteld?). Maak ook een gedegen stakeholder- en/of SWOT-analyse, zodat snel duidelijk wordt waar risico's voor het project liggen. De aanpak van het Transumo-project *Spitsmijden* kan als voorbeeld dienen.
3. Maak zo mogelijk productafspraken met praktijkpartners. Wat de praktijkpartner vervolgens met het product doet (bv. politiek) mag geen zorgpunt zijn voor het cocreatie-project.
4. Werk aan het opbouwen en versterken van goede onderlinge relaties en onderling vertrouwen.

Aanbevelingen voor NWO

5. Organiseer een synthesestudie zoals bij het programma DBR. 'Dan kom je als onderzoeker echt in gesprek met de praktijk'.

Thematafel 2. Dilemma's rond living labs als onderzoeksmethode

Anna Nikolaeva van Smart Cycling Futures formuleerde drie dilemma's. In de beide sessies werden de volgende suggesties gedaan.

Dilemma 1. Hoe kun je tegelijk goed observeren én participeren in een living lab?

- In living lab-situaties is het allebei nodig en onvermijdelijk. Participeren is soms nodig om te ondersteunen en om vertrouwen te krijgen; bovendien onderzoek je interventies, en die moet je zelf vaak inbrengen als onderzoeker.
- Wees in elk geval transparant over wat je doet: hou als een antropoloog bij hoe je als onderzoeker handelt in een living lab.
- Dit dilemma geldt niet alleen voor onderzoekers, maar ook voor sommige practitioners!
- Maak een duidelijk onderscheid tussen wanneer je als onderzoeker optreedt en wanneer je een persoonlijk advies geeft; zorg eventueel voor een rol-/taakverdeling tussen verschillende personen in je team.
- Als onderzoeker wordt je op een bepaalde manier bekeken (soms zelfs gebruikt) en daar heb je zelf weinig invloed op, terwijl alleen al je aanwezigheid wel de loop der dingen in het lab kan beïnvloeden.

Dilemma 2. Hoe ga je om met ontwikkelingen buiten het living lab die wel van invloed zijn erop en waar mogelijk ook innovaties plaatsvinden?

- Probeer ideeën en ontwikkelingen van buiten wel in het living lab in te brengen. Hou een open oog voor wat er buiten het lab gebeurt.

- Zorg voor een koppeling / balans tussen het kleine (lokale) en grote (transities, transformaties).
- Wees bescheiden in wat je in een living lab kunt doen / bereiken. Er is nog een hele wereld daarbuiten waar ook van alles gebeurt.

Dilemma 3. Hoe ga je om met het feit dat een project maximaal vier jaar duurt en ontwikkelingen in de praktijk vaak veel meer tijd nodig hebben?

- Dit is per definitie een probleem, zeker bij ruimtelijke projecten (ruimtelijke ordening kost tijd, o.a. doordat besluitvorming vaak in langdurige trajecten gebeurt).
- Het hoeft geen probleem te zijn, wanneer je in het lab vooral de dialoog over oplossingen organiseert en het realiseren van die oplossingen verder buiten het lab laat.
- Het zou mooi zijn als je als onderzoeker langer zou kunnen dóórmonitoren.
- Het is raadzaam de follow-up na afloop van het project wel van tevoren al goed te regelen; kun je als wetenschap betrokken zijn/blijven bij het vervolg?
- Kijk niet alleen naar lopende projecten, maar leer ook van elders reeds afgesloten projecten.

Andere gemaakte opmerkingen over living labs

- Living labs leiden niet per definitie tot gunstige maatschappelijke resultaten of verbeteringen.
- Ook van falende labs kun je leren; obstakels kunnen interessant zijn om te bestuderen.
- De meerwaarde van living labs ligt in nieuwe ontmoetingen en vormen van samenwerking (ook: inbreng nieuwe perspectieven), in het krijgen van draagvlak voor nieuwe manieren van doen, en in het ontwikkelen van innovaties en andere oplossingen voor problemen.
- In hoeverre is het werken met livings labs eigenlijk keiharde wetenschap? Is het onderzoek repliceerbaar, bijvoorbeeld?

Thematafel 3. Marktpartijen verleiden

Centrale vraag was hoe je als onderzoeksproject (markt)partijen zo ver krijgt dat ze meedoen aan experimenten. Het onderzoeksproject in kwestie gaat over de mogelijkheden van het bundelen van het vervoersaanbod van verschillende aanbieders zodat mensen deze als 'dienst' kunnen bestellen (Mobility as a service).

Belangrijkste tips en adviezen:

- 'Verbreed de doelgroep' – richt je met de dienst op niet-OV-reizigers. Daarmee trek je een nieuwe doelgroep, ook voor de OV-aanbieders.
- 'Dan doen jullie niet mee' – als zij niet meedoen dan worden ze ook geen onderdeel van het product, dat alternatief is erger.

- ‘Als één schaap over de dam is...’ – zorg voor goede ambassadeurs. Als je één grote belangrijke speler binnenhaalt, dan volgen er meer.
- ‘Verander het concessiestelsel’ – het denken in oude structuren en een slechte aansturing van OV vanuit het concessiestelsel bij het Rijk maakt het lastig. Probeer dat (verder/nog meer) te agenderen.

Ideeën voor hoe je dit doet:

- Doelgroep: goede alternatieven voor de auto bieden, prijsprikkels aan koppelen (bij goed gedrag), rekening houden hiermee in gebiedsontwikkeling- bijvoorbeeld d.m.v. aantallen parkeerplekken. Richt je dus ook op burgers, zet de reiziger en hun voordelen centraal.
- Inzichtelijk maken aan partijen wat het hun oplevert (meer reizigers, of voorkomen van bomvol OV tijdens spits - bijvoorbeeld door inzet ander vervoer, scheelt materieelinzet).
- Probeer te lobbyen voor een ander aanbestedingssysteem en vernieuwing van het concessiestelsel.

Thematafel 4. Omgaan met kritische onderzoeksresultaten

Centrale vraag was hoe je om kunt gaan met je bronnen, ook als hun informatie leidt tot kritische onderzoeksresultaten. Tijdens het praktijkonderzoek dat R-LINK uitvoert naar kleinschalige bottom-up initiatieven krijgen zij veel informatie van diverse praktijkpartners. Soms krijg je daarvoor gevoelige informatie die erg waardevol kan zijn voor het onderzoek. Maar hoe zorg je dan voor een goede afstemming met de bron? En hoe vind je de juiste balans tussen een goede relatie en vertrouwen enerzijds en een neutrale onafhankelijke onderzoekersrol anderzijds? Tijdens deze sessie waren de onderzoekers vooral benieuwd naar de ervaringen van anderen.

Vrijwel alle onderzoekers herkennen dit ‘dilemma’. Een paar tips en ervaringen:

- Soms doe je het onderzoek voor een opdrachtgever (bijvoorbeeld een ministerie). Dan is het nog extra ingewikkeld. Belangrijk is om de opdrachtgever dan goed te betrekken.
- Ook in andere gevallen is vooraf goede afspraken maken cruciaal. Een van de deelnemers noemt het de ‘spelregels’ – maak procesafspraken en samenwerkingsafspraken, ook over besluitvorming – je moet met elkaar vooraf uitspreken hoe je het vertrouwen behoudt, ook als er straks eventueel sprake is van een conflict.
- Ga van tevoren goed na wat de belangen zijn van iedereen die meedoet aan het onderzoek (kost het iemand zijn baan als iets openbaar wordt en hoe cruciaal is dat voor jouw resultaten) en bouw momenten van reflectie in. Probeer daarin een goede afweging in te maken.
- Probeer wel afstand te bewaren – die afstand tussen de onderzoeker en onderzochten is wel van belang om de onafhankelijkheid te bewaren.